

COLECȚIA
VADEMECUM

**EVOLUȚIA
STANDARDELOR CEDO,
SITUAȚIILE DE CRIZĂ
ȘI NOILE TEHNOLOGII**
NOI PROVOCĂRI PENTRU DREPTUL
PENAL ȘI SISTEMUL DE JUSTIȚIE PENALĂ

COORDONATORI

Laura Maria Stănilă

Flaviu Ciopec

Laura Maria Stănilă | Flaviu Ciopec
Editori

**EVOLUȚIA STANDARDELOR
CEDO, SITUAȚIILE DE CRIZĂ
ȘI NOILE TEHNOLOGII.
NOI PROVOCĂRI PENTRU
DREPTUL PENAL ȘI SISTEMUL
DE JUSTIȚIE PENALĂ**

Universul Juridic
București
-2021-

CUVÂNT-ÎNAINTE

Prezentul volum reunește lucrările Secțiunii Științe penale din cadrul Conferinței Internaționale Bienale, organizată la Timișoara, în perioada 6-7 noiembrie 2020, de către Facultatea de Drept a Universității de Vest din Timișoara, conferință ajunsă la a XIII-a ediție. Studiile prezentate la conferință și reunite în volum se concentrează pe evaluarea noilor provocări ce se ridică împotriva dreptului penal și sistemului de justiție penală. Aceste provocări pot rezulta, așa cum reiese din conținutul lucrărilor, din revirimentul standardelor elaborate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din apariția unor noi tehnologii, respectiv din necesitatea de a gestiona situațiile de criză, precum pandemia.

Studiile din volum au fost elaborate de universitari cu bogată experiență academică, de magistrați, avocați, dar și de tineri cercetători aflați la finalul studiilor doctorale. Abordările sunt circumscrise atât examinării teoretice, analitice sau sintetice a problemelor ridicate, cât și pragmatismului cerut pentru *law in action*.

Editorii sunt recunoscători participanților la conferință pentru efortul intelectual depus și pentru motivația de a explora zone provocatoare ale dreptului penal actual și sunt încrezători că succesul conferinței va fi dublat și de buna primire a acestui volum în rândul publicului de specialitate.

Editorii
Timișoara
Iulie 2021

Stat de drept vs. stat medical

Laura Maria STĂNILĂ

Conf. univ. dr., Facultatea de Drept
Universitatea de Vest din Timișoara

Rezumat

Nicio situație de criză nu poate duce la suprimarea drepturilor și libertăților cetățenilor. În situația în care sunt prevăzute excepții, sunt necesare garanții suficiente care să prevină abuzurile autorităților. De asemenea, intervențiile normative trebuie realizate cu calm și discernământ, cu observarea logicii juridice și a tehnicilor legislative. Moderația este cheia unor intervenții pe cât de necesare, pe atât de sensibile, iar integritatea statului de drept trebuie să rămână pilonul fundamental al societății.

Cuvinte-cheie: *stat de drept, societate de risc, risc medical, control social, violență simbolică, zădărnicierea combaterii bolilor*

Abstract

No crisis situation should lead to the suppression of citizens' rights and freedoms. Where exceptions are provided, sufficient safeguards are needed to prevent abuse by the authorities. Also, normative interventions must be carried out calmly and discerningly, observing the legal logic and legislative techniques. Moderation is the key to such necessary and sensitive interventions, and the integrity of the rule of law must remain the fundamental pillar of the society.

Keywords: *rule of law, risk society, medical risk, social control, symbolic violence, failure to fight disease*

I. Anamneza statului medical

De departe trăim vremuri istorice. Am atins o dezvoltare tehnologică și industrială fără precedent, dar ne paralizează ceva atât de mic precum un virus¹! De un an, am trecut de la libertatea responsabilă garantată prin con-

¹ SARS-CoV-2 este un nou betacoronavirus, identificat pentru prima dată în decembrie 2019, în Wuhan, provincia Hubei, China, asociat cu infecții respiratorii severe. Este o tulpină nouă de coronavirus care nu a fost identificată până acum la oameni. Conform OMS (Organizația Mondială a Sănătății), SARS-CoV-2 este denu-

tractul social la o restrângere a drepturilor fundamentale în contextul unei răsturnări de dogmă și principii.

Perioada contemporană reprezintă un moment istoric în evoluția societății și a statului de drept prin prisma reacțiilor organizate față de situația pandemică generată de infecția cu virusul SARS-CoV-2. Sub egida nevoii de protecție a sănătății populației, statul de drept s-a transformat brutal într-un stat medical, drepturile și obligațiile cetățenilor fiind restrânse, iar intervențiile normative ale Comitetului Național pentru Situații de Urgență și ale Guvernului, inclusiv în domeniul penal, au devenit tratamentul obligatoriu administrat cetățenilor. Statul de drept a fost înlocuit de statul medical, iar guvernarea democratică a fost înlocuită cu o guvernare medicală.

Care sunt pilonii pe care se fundamentează noua ordine de drept? Chiar dacă pare de necrezut, aceștia sunt riscul, controlul social și violența simbolică.

II. Riscul

Conceptul de stat medical, prin prisma tuturor măsurilor și reglementărilor luate, cu caracter obligatoriu, de către autorități în contextul pandemiei SARS-CoV-2, inclusiv în ceea ce privește intervențiile asupra Codului penal realizate prin O.U.G. nr. 28/2020², trebuie analizat în relație cu un alt concept, amplu analizat în sociologia generală și sociologia juridică – *societatea de risc*

mirea coronavirusului care a provocat pandemia actuală, iar COVID-19 este boala provocată de acest virus. Acest nume, coronavirusul sindromului respirator acut 2, abreviat SARS-CoV-2, a fost ales deoarece virusul este înrudit genetic cu coronavirusul responsabil de focarul SARS din 2003. SARS vine de la sindromul respirator acut, iar CoV de la coronavirus. De la izbucnirea pandemiei de COVID-19, UE a colaborat cu statele sale membre pentru a proteja sănătatea și bunăstarea cetățenilor UE și pentru a salva vieți. Răspunsul UE la pandemia de COVID-19 se axează pe patru priorități: a) limitarea răspândirii virusului; b) asigurarea furnizării de echipamente medicale; c) promovarea cercetării pentru tratamente și vaccinuri; d) sprijinirea locurilor de muncă, a întreprinderilor și a economiei. Aceste priorități au fost convenite de liderii UE în martie 2020 pentru a orienta răspunsul de urgență al UE la pandemia de COVID-19. În timpul perioadei de vârf a crizei provocate de pandemia de COVID-19, liderii UE s-au reunit în mod regulat, prin videoconferință, pentru a discuta și a evalua situația și pentru a-și coordona acțiunile (Consiliul Europei, *Pandemia de COVID-19 provocată de coronavirus: răspunsul UE*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/coronavirus>, accesat la data de 20 februarie 2021).

² Publicată în M. Of. nr. 228 din 20 martie 2020.

crescut – „*high risk society*”. Acest concept a fost propus de Ulrich Beck în 1992, în lucrarea „*Risk society. Towards a new modernity*”³. În viziunea lui Beck, societatea contemporană și modul de desfășurare a relațiilor sociale în contextul contemporan trebuie analizate *prin prisma unei paradigme a riscului*.

Analiza lui Beck asupra acestui nou tip de societate a plecat de la identificarea formelor riscului societății contemporane – noile fenomene sociale, noile forme de infracționalitate, dezvoltarea sau crearea unor tehnologii, chiar și amenințările pentru sănătatea populației –, toate acestea fiind riscuri considerate artificiale, create de om, în contrast cu riscurile naturale care erau prezente înainte de era industrializării. De asemenea, toate aceste categorii de riscuri reclamă, în raport de gravitatea pe care o au, reacții proporționale ale statului prin structurile și organele sale. Scopul declarat și evident al acestor reacții și intervenții statale îl reprezintă realizarea unor scopuri acceptate ca fiind „superioare”, generale, de protejare a populației și asigurarea bunăstării și siguranței tuturor. În baza acestor deziderate, Statul și structurile sale și-au schimbat tipul de intervenție, abandonând în principal intervenția pur reactivă, post eveniment sau post risc, și preferând intervenția proactivă, axată în principal pe luarea măsurilor de prevenire a producerii riscurilor, uneori cu orice preț.

Drumul spre Iad este pavat cu bune intenții, spune un proverb care ilustrează exact situația în care ne aflăm. Spun asta deoarece, în goana pentru realizarea prevenției, multe aspecte care constituie fundamentul oricărui stat de drept sunt tratate cu superficialitate. Scopul nu scuză mijloacele utilizate, deși Machiavelli a încercat în *Principele*⁴ să acrediteze această idee, iar într-un stat de drept, scopul nu ar trebui să scuze mijloacele folosite pentru atingerea sa, nici măcar atunci când este nobil, urmărindu-se asigurarea bunăstării și siguranței generale.

Ce au observat Beck și alți sociologi în analiza societății de risc crescut:

- că există o predispoziție pentru utilizarea de tehnici și instrumente care asigură controlul social;
- că există o tendință dramatică de a conduce, de a exercita puterea cu orice preț;
- că legiuitorul, în realizarea scopurilor sale nobile amintite, interferează și intervine repetat și obsesiv în „zonele stabile” ale dreptului –, cum este dreptul penal;

³ U. Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity*, Sage Publications, 1992, p. 20.

⁴ N. Machiavelli, *Principele*, Ed. Cartex, București, 2018.